

OCHOTNY (180) *ai*

ochotny (180), [**ochocien**].

*Oba o jasne; [ochocien] z tekstu nie oznaczającego pochyleń,
com i sup (22+1) (nå)ochotniejszy; -ejszy (2), -(e)jszy (21).*

sg m N ochotny, ochotniejszy (44); [ochocien]; ~ (attrib) ochotny (6); ~ (praed) ochotny (17), [ochocien]. ◊ *G ochotného (4); -ého (1), -(e)go (3).* ◊ *D ochotnemu (1).* ◊ *A ochotného (9), ochotny (1); -ého (1), -(e)go (8).* ◊ *I ochotnym, ochotniejszym (11).* ◊ *f N ochotną, ochotniejszą (13).* ◊ *G ochotnej (3); -ej (1), -(e)j (2).* ◊ *A ochotną (6).* ◊ *I ochotną, ochotniejszą (14).* ◊ *L ochotn(e)j (3).* ◊ *V nåochotniejszą (1).* ◊ *n N ochotn(e) (10).* ◊ *G ochotného (9); -ého (1), -(e)go (8).* ◊ *D ochotn(e)mu (2).* ◊ *A ochotné (11); -é (2), -(e) (9).* ◊ *I ochotnym (10).* ◊ *V ochotné (1).* ◊ *pl N m pers ochotni, ochotniejszy (8).* *subst ochotniejsz(e) (3).* ◊ *G ochotnych (1).* ◊ *D ochotnym (1).* ◊ *A m pers ochotné, ochotniejszé (7); -é (1), -(e) (6).* *subst ochotn(e) (3).* ◊ *I m ochotn(e)mi, ochotniejsz(e)mi (3), ochotnymi (1); -(e)mi (2)* *Modrz, ArtKanc; -(e)mi : -ymi WujNT (1:1).*

Składnia comp: ochotniejszy niż kto, co (5).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.

*Chętny, gotowy, gorliwy, pilny, życzliwy; alacer Mącz, Modrz, Calep, Cn; hilaris, voluntarius Vulg, PolAnt; vegetus Mącz, Cn; promptus Vulg, Cn; iucundus Vulg; acer, excitatus Mącz; spontaneus PolAnt; accinctus, alticinctus, ardens Cn (180) : O dzieciątko nádobné ij wielmi ochotné/ o slynácžku rofkóšny nám wielmi przyiemny. OpecŻyw 18; RejKup ee6v; LubPs Y6; Y vczynił ie thym ochotnieyſze/ á pobudził w nich fercá dobre [Et animis excitans eos, admonebat] BibRadz 2.Mach 15/10; Festivum caput per Ironiam pro lepido et iucundo homine. Piękny. Ochotny/ Kráłny. Mącz 125c, 53b, 350c, 477a; RejPos 133, 287; A pátrž iáko y źwirzetà dobrodzieyftwá ochotne wdzięcznie przyimuią. RejZwierc 97; Y ptak y źwierzethá z łálki ochotnieyſze. RejZwierc 97 marg, 96v [2 r.], 97, Bbb [2 r.], Bbb3; tak ochotnemu a zboźnemu onego zacnego męžá žądániiu nielza fię było wymowić. BudBib bv, Iudic 5/9; Máło ci Zołędzyowie w tym nie fá dzyelnieyſzy/ Snadź niź on Agápenor káždy ochotnieyſzy. PaprPan H3v, X3v, X4v, Y2, Aa4v; ModrzBaz 37, 53; KochPs 193; SkarŻyw 3, 80, 298, 398, 596; Bo konie Litwie lgnęły w leſiech onych błotnych/ Tylko im łmiáłość Drabow pomogła ochotnych. StrykKron 517; V Sąduſ vmieiętny/ á ochotny domá/ Dawalź ieść/ pić/ goſćiowi obiémá rękómá. PudlFr 29; ArtKanc F4; Calep 490a; Dwie bowiem fá rzeczy/ które ochotného ná woynie żołniérzá czynią: miłość wolności/ á nádźieia/ że mu żaden w domu iego rofkázowác nie będzie. OrzJan 45, 135; Bądź pozdrowioná poćieyźcielko żywych y vmárłych naochotnieyſza. LatHar 39, 23, 137; WujNT 2.Cor 8/3; JanNKar E4; SkarKaz 161a; PaxLiz D; Bo gđzie łzczere y ochotne poddánych ieft połfuſzeńſtwo ku łtárſzym: tám wlytško wrzędnikom łáčno przychodźi SkarKazSej 686b; leniwiéc [...] zálwže proźnuie; niechce być ochotnym. KlonWor 45; Trzebá [...] Czynić według moźności ochotne ofiáry. KlonWor 53; Więc prácowity człowiek/ gołpodarz ochotny/ Bierze od mátki źemie lotunek łtokrotny. KlonWor 76, ded **3.*

ochotny do czego (23): PaprPan D3, M2v; ModrzBaz 115, 116; do dobrego ochotny będzieł. SkarŻyw 4; ochotnieyſza ieft do dobrego y lepłže ferce czyni miłość/ niźli boiáźń SkarŻyw 557, 36, 112, 133, 160, 193 (10); swiadomeſ wń iakoto dom rodowity, y iako ochotni Pachołcy, się wnim

rodzą, dorzeczy rycerskich *ActReg* 131; *OrzJan* 29; *LatHar* 96, 215, 453, 675; *WujNT Rom* 12/13; *SarnStat* 75; *SkarKaz*) (3v.

ochotny komu (1): ACzechmy zwykli bywać ochotni Wálzmości/ Co ieft pewnie wiadome fwey Páńfkiey miłości. *PaxLiz* E2.

ochotny ku komu, ku czemu (10): á gdy ma fpiewać: fkrzidlámifie bije aby był ku fpiewaniu ochotniejszy. *FalZioł* IV 18d; *RejPs* 47v, 197; *LubPs* Y6 marg; A ftał fie Holofernes kniey [ku *Judycie*] bárzo ochotnym *Leop Iudith* 12/20; Ku posłudze domowej y siołtr fwych bárzo była ochotną/ zwálzczą chorych. *SkarŻyw* 160, 142; *LatHar* +4; *SkarKaz* 348b, 454b.

ochotny na co (2): *LatHar* 663; Ná potrzeby voluntáriufzewfkie ochotniejszybyłmy byli/ y gęłtfzy/ gdyby nam niegotowość nie przełzkadzála. *GrabPospR* K4.

ochotny w czym (3): Godzi fię tedy počíwiew w pokoju żyć/ a na wojnie mocnym á ochotnym wfprawach/ á infze rzeczy skromnie mamy znałzać *KwiatKsiąż* M4v; *SkarŻyw* 328; ŁOKIETEK cny/ WŁADZISŁAW/ [...] był w męłtwie ochotnym. *KlonKr wstęp* A3v.

[*cum inf*: każdy przed namiotem swym chorągiew wywiesił, dając znać, kto by beł ochocien pomóc im towarzystwa, aby się pod ich chorągiew pisał *PiotrDzien* 307.]

W połączeniach szeregowych (3): *RejZwierc* 143; leniwi [...] á płochey myśli ludzie/ [...] niemoga być ochotni/ áni pożyteczni/ áni tak pilni do czynienia dofyć rołkazaniu. *ModrzBaz* 116, 115.

W przeciwstawieniach: »ochotny ... leniwy (2), mdły (2), krewki, słaby« (6): *ModrzBaz* 116; Była ku mowieniu leniwa/ ále ku fluchaniu ochotna *SkarŻyw* 142; Duchci przedfię ochotny ieft/ ále ciáło flábe. *LatHar* 692; áczkolwiekci duch ochotny; ále ciáło krewkie. *LatHar* 707; Duchci wprawdzie ieft ochotny/ ále ciáło mdłe. *WujNT Matth* 26/41, *Mar* 14/38.

W charakterystycznych połączeniach: ochotny(-a, -e) dawca (2), dobrodziejstwo (2), domaczek, drab, duch (4), dzieciątko, Febus, głos, gospodarz (2), łaska, modlitwa, niewiasta, ofiara, pani, pełnienie (wypełnianie) [czego] (2), pocieszycielka, posłuszeństwo (2), powstanie, przyjęcie [czyje, kogo] (2), przywitanie, ptak (2), składanie jałmużny, spowiedź, syn, szafarz (4), ście, śmierć, śpiewanie, uczynność (2), wiek, zwierzę (2), żądanie, żeniec, żołnierz; do boju ochotny, do bronienia [czego], do czynienia (dosyć) [czemu] (2), dobrego (do dobrych spraw) (2), do lekarstwa, do modlitwy, do nabożeństwa, do nauki, do posługi (2), do przyjmowania gości, do rzeczy rycerskich, do służby świętej (bożej) (3), do uczynkow dobrych, do wojny; ochotny ku chwale, ku *Judycie*, ku Panu (Bogu) (2), ku posłudze domowej, ku słuchaniu, ku śpiewaniu, ku wysławianiu chwały pańskiej; ochotny na poratowanie zbawienia swego, na potrzeby; w męłtwie ochotny, w posłuszeństwie, w rozmowie, w sprawach; barzo ochotny (2), wielmi, zawsze (zawždy) (2); ochotny(m) by(wa)ć (19), (p)okazać się (4), stać się, wrócić się.

Przysłowie: bibl. Tákże też ná drugim mieyfczu pímo powieda/ iż ochotnego fzfáfárzá dobr fwoich miłue Pan Bog. *RejZwierc* 74, 97; Bo ochotnego dawcę miłue Bog [*hilarem enim datorem diligit Deus*]. *BudNT 2.Cor* 9/7; *WujNT 2.Cor* 9/7. [Ogółem 4 r.]

Wyrażenia: »ochotne chcenie« (1): á teraz y wczynkiem to wykonáyćie: áby iáko ieft ochotne ono chcenie [*promptus est animus voluntatis*]/ ták też było y wykonanie z tego co maćie. *WujNT 2.Cor* 8/11.

»ochotna чуć« [szyk 1:1] (2): Bo y Hetman w káždey Rycerfkiey Íprawie gdy ochotną чуć á wdzięczną poítawę Rycerftwu íwemu okaże/ iuż ie też ochotnieyíże czyni *RejZwierc* 96v, 96v.

»ochotna myśl« [szyk 7:2] (9): A wymiílayćie mu nowe pienie á nieledá iákie/ [...] wefela/ áby íe náwífem okázála wálfa ochotna myíl ku pánu íwemu. *RejPs* 47v; *OrzQuin* R4v; *RejZwierc* 74, 88, 102v, 139v; *KochPs* 84, 166; że z myślą ochotną Wsíádác chceíz/ widzę/ w Nawę morzolutną *GrochKal* 7.

»ochotna pilność« (1): Iużeíz pieczye íwey przyday/ z ochotną pilnością/ Iák byś go też zwabiła vdátną głádkością. *PaxLiz* C2v.

»ochotny umysł« [szyk 2:2] (4): *KrowObr* 4v; Mens vegeta, Czyítly ochotny vmysł. *Mącz* 477a; Piotr nápomina towárzyíże íwe/ [...] żeby pášli to ktore przy nich było ítadko Boże: [...] áni z zyíku íkárádego/ ále z vmyíflu ochotnego [*neque turpis lucri gratia, sed voluntarie Vulg* 1.*Petr* 5/2] *CzechEp* 385 [*przekład tego samego tekstu KrowObr, NiemObr*]; *NiemObr* 43.

»ochotne wesele« (1): młodzienczykowie ktorzi [...] íię poítanowionych godzin ku zwyíkłym naukom z ochotnym wefelim (bes napominania) zwracaya: maya być miani íż íą wybornie ku íprawom cnoty poítanowieni. *KwiatKsiąż* B2v.

»ochotna (jest) wola« = *voluntas prompta est Vulg* (2): doznał Pan Bog wielkiego poítużenítwa íego/ á przeítaiác ná ochotney woli miłe^{go} ílugi íwe^{go}: nie tylo mu wrocił íyná zdrowego/ ále go y innymi wíeítłzymi obietnicami vbogácił *SkarŻyw* 286; *WujNT* 2.*Cor* 8/12.

Szeregi: »chciwy, ochotny« (1): POípoliće w tym kráiu borzmi názywáią/ Kogo chciwym/ ochotnym do dobrych ípraw znáią *PapPan* M2v. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

»ochotny i dobrowolny« (1): bárzo wolną wolą pokazał Apoítol/ gdy rzekł [...] otom gotow czynić wolą twoię. Widziíz ochotne y dobrowolne powítanie. *SkarŻyw* 81.

»ochotny i gorący« (1): Trudno wymowić/ iáko ochotną y iako z młodu íeízcze gorącą była do modlitwy. *SkarŻyw* 160.

»ochotny a (i) gotowy« [szyk 1:1] (2): *LubPs* Y6 *marg*; vżywánie íedno tey przedziwney íwiátości/ gotowízymćię y ochotnieyízym do drugie^{go} czyni. *SkarŻyw* 36. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

»łaskawy a ochotny« (1): Lew íe łási/ igra/ głáfkác íe dopuści onemu po kim łáfkáwe á ochotne dobrodzieyítwo zna. *RejZwierc* 97.

»ochotny i szczodry« (1): íeízcze ich tym wíęcey pobudza ku ochotnemu y ízczodremu íkłádaniu íáłmużny *WujNT* 2.*Cor* 9 *arg*.

»ochotny a (i) uprzejmy« (2): Dayże mi/ Pánie BOże moy/ tego íwiéte^{go} zakonu y przykazania zámiłowánie/ á woley twey w nim wyrażoney ochotne y uprzejme wypeítanie. *LatHar* 636, 215.

»ochotny i wdzięczny« (1): A pátrż iáko чуć ochotna v káždego y wdzięczna bywa/ y dłużezy czáfem w pámięci trwác może/ niżli íámá vczinność *RejZwierc* 96v.

»wesoły a ochotny« (1): Sálomon vpomina/ ábychmy z weíolą á z ochotną á wízákoż s pobożną á poćciwą myílą vzywáli dobrá íwego *RejZwierc* 139v.

W przen (28) : Ty oítátnim ráunkiem: gdy rzeczy nie ílują/ Czyniíz ochotne nogi y puízczałz ná dłużą *KlonWor* 1.

Wyrażenie: »ochotne (będzie, ma być) serce« = *promptum animum Vulg* [szyk 20:7] (27): *RejPs* 197; Iáko ochotne á gotowe ferce náłze ma być ku wyflawianiu chwały Páńskiey. *LubPs* Y6 marg, G4, Iv marg, Qv, V6v, Y6 marg; *BibRadz* *7; *Vigere animo*. Cziłtego ochotnego wesołego fercá być. *Mącz* 495d; *RejPos* 162; *RejZwierc* 102v; Mow do fynow Izraelowych/ że mi zniołá po dárze: od káżdego mężá/ ktorzy ochotnym fercem dadzą [*Ab omni viro quem spontaneum faciet eum cor eius*] wezmiecie mi podárze. *BudBib Ex* 25/2; *KochPs* 84, 166; Z Ochotnym fercem ciebie wysławiamy Pánie/ Ześ nam raczył obiáwić święte słowo swoie *ArtKanc* L2, T5v; RAcz nam też dáć/ [...] ferce do służby świętey twoiey ochotne *LatHar* 453, +4, 96, 215, 663, 675; *WujNT* 2.Cor 9/2; *SkarKaz*) (3v, 348b, 454b; wždy z fercá ochotného/ Przyimi to odemnie *GosłCast* 18.

Przen (2) : *Experrecta nobilitas*. Swieże á ochotne slachectwo. *Mącz* 111c.

a) *W antropomorfizowanym opisie gry w szachy* (1) : Wnet ferce wzyęły trzy Krolewskie ługi/ Połzły zálobá/ iáko był plác długi. Lecz iedná przedię ochotnieyła byłá/ Dáleko ná zad drugye zoftáwiłá. *KochSz* C.

α. *Wyrażający ochotę* (9) :

Wyrażenia: »ochotna postawa« (6): *RejKup* v5v; Komu to wdzięczno/ przyimi wefele á ochotną poftáwą. *SienLek* 44; Ochotna poftáwá dobre ferce czyni. *RejZwierc* 96v marg, 96v [2 r.], Bbb.

»ochotna twarz« (4): W káżdym datku ochotną vkáz twarz twoię [*hilarem fac vultum tuum*]. *Leop Eccli* 35/11; *RejZwierc* 134v; *RejZwierc* 96v; *SkarŻyw* 31.

Szereg: »ochotny i ludzki« (1): Iákwáwość iego y ćichość táka byłá: iż z káżdym ochotną y ludzką twarzą rozmawiał/ ták z pánem/ iáko z kmieciem. *SkarŻyw* 31.

a. *Wesoły, radosny, w dobrym humorze; iucundus BartBydż, Mącz, Cn; alacer, festivos, laetus Mącz* (8) : *Iocundus – jucundus, ochotny BartBydż* 77.

Szeregi: »dobrej myśli a ochotny« (1): *Genio carpamus dulcia, Bądźmi dobrej myśli á ochotni. Mącz* 39b.

»wesoły, (i) ochotny« = *bene affectus; festivos, iucundus; laetus atque alacer Mącz* [szyk 5:1] (6): *Omnes laetitia gestiunt, Włziłci Iá ochotni y wefeli/ Wykrzikáją. Mącz* 145a, 114c, 146b, 168d, 182d, 500d.

b. *Żywotny, sprawny, szybki, żwawy; citatus, (g)navus, praepes Mącz, Calep; celer, strenuus, vegetus, vividus Mącz; agilis, alacer, mactus Calep* (22) : *Mącz* 53a, 147a, 318d, 477a, 500d; wolność w człowieku myśl mnoży/ ferce podnośi/ twarz wesołá/ śmiálé oko/ pozór y pochód ochotny w nim czyni. *OrzQuin* R4v; *RejZwierc* 97; Bo pamiętam kiedysmy ono iachali ze Gdanska ze ochotny był y Cerę miał nadobną *ActReg* 155; *Calep* 43b, 48a, 194a, 459b, 626b, 691b, 837b, 1010a; *SapEpit* A2v.

ochotny w czym (1): Przyłzedł máiąc rozum prętek: Mędrzec ochotny w rozumie *BierEz* E2v.

Wyrażenie: »ochotna darskość« (1): *WIdziałeś Lizyczopie/ gdy Pánná z rádości/ Ták obrotnie Iakáłá/ z ochotney dárkości. PaxLiz* E3v.

Iron (2):

W porównaniach (2): *Stupidus, [...] ochotny yáko pień ná ptaki/ głupi by Iádło Mącz* 423d; *Gradus testudineus, Ták ochotny chót yáko żółwiów/ leniwy zwłáńczá. Mącz* 452d.

α. *O nurcie rzeki (1)* : Tu Sopot y Tenwicá fwoię rofę toczy/ Tu Tanew niehámowna San prętki nápawa/ A Tenwi dwóch ochotna Rdziná nie wydawa *KochDryas* [A3].

Synonimy: barzy, chętny, chętny, chutliwy, gorący, gorliwy, gotowy, pochopny, skwapliwy, skwapny, uprzejmy, żarliwy, życzliwy, życzny; a. wesóły; b. barzy, bystry, chutki, chutny, chyży, czerstwy, darski, prętki, rączy, rześki, skokliwy, skokny, wartki, żartki, żwawy.

Cf **NIEOCHOTNY, OCHOCZY**

MC